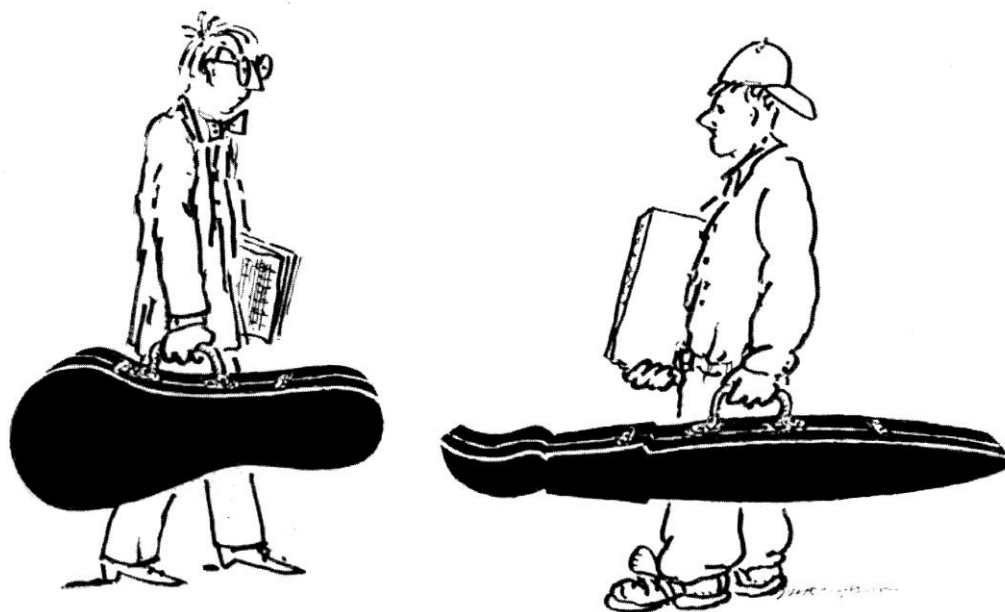

Program nauczania przedmiotu

PODSTAWY PROJEKTOWANIA

do realizacji w
w Liceum Plastycznym
w Zespole Państwowych Szkół Plastycznych im. W Gersona

Rys. J. Jurczyszyn

Program opracowali

Ryszard Bojarski

Warszawa 2017

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	3
OGÓLNA KONCEPCJA PROGRAMU	4
CELE KSZTAŁCENIA	6
CELE OGÓLNE	6
CELE SZCZEGÓŁOWE	6
OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ NA KONIEC ETAPU KSZTAŁCENIA	8
WARUNKI I SPOSOBY REALIZACJI ORAZ WSKAZÓWKI METODYCZNE.....	9
METODY ORAZ FORMY DZIAŁAŃ	9
KORELACJE MIĘDZYPRZEDMIOTOWE	10
DOSTOSOWANIE DO POTRZEB INDYWIDUALNYCH UCZNIÓW.....	12
WYMAGANIA BAZOWE.....	12
PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA.....	13
TREŚCI KSZTAŁCENIA: MATERIAŁ NAUCZANIA I OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW.....	16
KLASA I	16
I. PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z FORMĄ DZIEŁA PLASTYCZNEGO	16
III. DZIAŁANIA KOMPOZYCYJNE NA PŁASZCZYŹNIE.....	17
IV. DZIAŁANIA KOMPOZYCYJNE W PRZESTRZENI.....	18
V. PSYCHOFIZJOLOGIA WIDZENIA	19
VI. ILUZJA PRZESTRZENI NA PŁASZCZYŹNIE (PERSPEKTYWY)	20
VII. INTERPRETACJA NATURY	21
VIII. LITERA I UKŁADY LITERNICZE.....	22
IX. DOKUMENTACJA PROJEKTOWA	23
X. ZESPOŁOWE DZIAŁANIA TWÓRCZE.....	24
XI. ZADANIA DODATKOWE DLA UCZNIÓW UZDOLNIONYCH	25
XII. DODATKOWA CHARAKTERYSTYKA POJĘĆ I TERMINÓW	25

WSTĘP

Program skonstruowany został w oparciu o Podstawę programową kształcenia artystycznego sformułowaną w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2017 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych (Dz. U. z 2017r. poz. 1793).

Program przeznaczony jest do realizacji w czteroletnim Liceum Plastycznym (IV etap edukacyjny – szkoła ponadgimnazjalna) dla przedmiotu podstawy projektowania.

Autorzy programu:

Ryszard Bojarski, nauczyciel podstaw projektowania w Zespole Państwowych Szkół Plastycznych w Warszawie. Ukończył Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Warszawie, a następnie studia na Wydziale Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Jest aktywnym artystą i pedagogiem z dużym dorobkiem. Opublikował w Biuletynie „Plastyk” cykl pomocy dydaktycznych do nauczania przedmiotu podstawy projektowania. Jako nauczyciel ma ponad 30 letni staż pracy w szkole.

Grażyna Piórkowska, nauczyciel podstaw projektowania, projektowania multimedialnego i informatyki. Ukończyła Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Warszawie, a następnie studia na Wydziale Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie oraz Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki na Uniwersytecie Warszawskim. Prowadzi kursy komputerowe z grafiki dla nauczycieli m.in. współpracowała z CENSA. Jest aktywnym artystą i pedagogiem z wieloletnim doświadczeniem i dużym dorobkiem artystycznym.

Obecny program nie jest pierwszym tego typu doświadczeniem autorów. Obydwoje są współautorami obecnie obowiązujących podstaw programowych. Ryszard Bojarski był współautorem programu nauczania podstaw projektowania, dopuszczonego w 2006 roku do użytku w szkołach plastycznych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a Grażyna Piórkowska jest autorką programu nauczania Projektowania Multimedialnego, dotychczas realizowanego w Zespole Państwowych Szkół Plastycznych, jako przedmiot innowacyjny.

OGÓLNA KONCEPCJA PROGRAMU

Przedmiot: podstawy projektowania ma za zadanie przygotować uczniów do samodzielnych działań twórczych w zakresie wszystkich specjalizacji realizowanych w szkołach plastycznych. Uczeń zdobywa umiejętności poprzez doświadczenia koncepcyjne i wykonawcze, rozwijając intuicję, wyobraźnię oraz sprawność manualną i techniczną, także w zakresie obsługi graficznych programów komputerowych. Wiadomości i umiejętności nabyte w ramach tego przedmiotu są przypominane i stosowane w praktyce w latach następnych. Istotnym obszarem zadań przedmiotowych jest przygotowanie ucznia każdej specjalizacji do wykonania i posługiwania profesjonalną dokumentacją projektową.

Program skonstruowano w oparciu o podstawę programową kształcenia artystycznego sformułowaną w Rozporządzeniu MKiDN z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego, w publicznych szkołach artystycznych.

W części zasadniczej dostosowany jest do potrzeb ucznia przeciętnego. Potencjał uczniów i ich zaangażowanie sprzyjają potrzebie poszerzenia liczby godzin o godziny przeznaczone ogółem na przedmioty artystyczne oraz godziny przeznaczone na pracę z uczniem zdolnym. Z uwagi na to, że w ZPSP w Warszawie, przedmiot cieszy się dużym zainteresowaniem i zaangażowaniem uczniów – dodano do programu zadania dodatkowe, jednocześnie zwiększając pulę godzin.

Treści kształcenia przedstawione zostały dwutorowo: uwzględniają materiał nauczania, potraktowany jako spis zagadnień oraz opis umiejętności ucznia po zakończeniu każdego modułu.

Program przewidziany jest do realizacji w czteroletnim Liceum Plastycznym, w którym podstawy projektowania nauczane są od pierwszej klasy w następującej liczbie godzin, wynikającej z rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych (Dziennik Ustaw z dnia 16 czerwca 2014 r. poz. 785).

- Klasa I – 3 godziny przeznaczone na ten przedmiot w ramowym planie oraz 2 godziny z godzin przeznaczonych rozdysponowanie z przedmiotów artystycznych

Program został podzielony na dwie zasadnicze części.

- W części pierwszej sformułowane zostały cele kształcenia, omówione zostały warunki i sposoby realizacji (w tym podstawowe metody i formy kształcenia w zakresie przedmiotu) oraz wymagania i kryteria oceny. Podana też została podręczna literatura przedmiotu.

- W części drugiej przedstawione zostały treści kształcenia z podziałem na: materiał nauczania oraz osiągnięcia uczniów. Te ostatnie ułożone są w porządku, który uwzględniają najbardziej popularne taksonomie celów kształcenia dziedziny poznawczej, a przede wszystkim w porządku określonym przez podstawę programową z podziałem na:

wiadomości z zakresu podstaw projektowania, działania projektowe oraz interpretowanie natury i kreacja z natury i wyobraźni.

CELE KSZTAŁCENIA

CELE OGÓLNE

- Rozbudzanie twórczej i refleksyjnej postawy wobec siebie i świata, wartości estetycznych, etycznych i innych.
- Pobudzanie aktywności intelektualnej, kształtowanie postaw kreatywnych, zainteresowań i zamiłowania w tworzeniu szeroko pojmowanej kultury plastycznej.
- Rozwijanie inwencji, wyobraźni i wrażliwości plastycznej uczniów poprzez własną aktywność twórczą oraz poznawanie wybitnych dzieł sztuki.
- Wyrabianie umiejętności wnikliwej i wrażliwej obserwacji natury.
- Pogłębianie zainteresowań uczniów poprzez poszukiwanie wiedzy, zdobywanie doświadczeń, działania innowacyjne i eksperymentalne.
- Rozwijanie sprawności i umiejętności poprzez stosowanie uniwersalnych metod posługiwania się środkami artystycznymi i technologicznymi.
- Ukazywanie uczniom różnych funkcji sztuki – estetycznej, poznawczej, użytkowej, emocjonalnej, terapeutycznej, religijnej.
- Inspirowanie uczniów do aktywności twórczej, udziału w różnych formach konfrontacji artystycznych.
- Podejmowanie działań promujących uczniów aktywnych i szczególnie uzdolnionych.
- Przygotowanie ucznia do samodzielnych działań projektowych realizowanych w szkole w ramach nauczanych specjalizacji.
- Przygotowanie ucznia do działań twórczych realizowanych w ramach przedmiotów ogólnoplastycznych.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- Zapoznanie ucznia z podstawowymi pojęciami z zakresu podstaw projektowania, takimi jak:
  - Światło, barwa, materia, przestrzeń, ruch.
  - Elementarne czynniki komponowania – linia, płaszczyzna i bryła.
  - Czynniki kreatywne komponowania (konstrukcja, akcent, rytm, struktura, napięcie).
  - Płaszczyzna i przestrzeń – wzajemne oddziaływanie.
  - Relacje między obrazem, znakiem, słowem i literą – treścią i formą przekazu wizualnego.
  - Podstawowe terminy i pojęcia z zakresu typografii i liternictwa.
  - Podstawowe terminy i pojęcia z zakresu psychofizjologii widzenia.
  - Podstawowe terminy i pojęcia techniczne z zakresu realizacji cyfrowych projektów statycznych i ruchomych.
  - Podstawowe terminy i pojęcia techniczne z zakresu publikacji cyfrowych projektów statycznych i ruchomych w różnorodnych środowiskach.
- Realizowanie działań projektowych z wykorzystaniem problematyki ww. pojęć.
- Realizowanie zadań plastycznych uwzględniających następujące czynniki:

- Środki wyrazu na płaszczyźnie i w przestrzeni.
  - Kompozycja na płaszczyźnie i w przestrzeni.
  - Iluzja przestrzeni na płaszczyźnie.
  - Kompozycje z wykorzystaniem litery, układu literniczego, materiału fotograficznego i elementów graficznych.
  - Dokumentacja projektowa oraz dokumentacja własnych dokonań twórczych.
  - Tradycyjne oraz nowoczesne techniki i technologie wykorzystywane w realizacji rozwiązań projektowych.
- Przygotowanie projektów do upowszechnienia, z uwzględnieniem środowiska, w którym będą publikowane.
  - Pozyskiwanie materiałów i publikowanie projektów zgodnie z zasadami prawa autorskiego.
  - Realizowanie zadań interpretujących naturę.
  - Podejmowanie zadań inspirowanych wyobraźnią a także przekazem medialnym.
  - Wyposażenie w umiejętności samodzielnej oceny wartości wizualnych (artystycznych) i estetycznych (jakości technicznej) prac.

OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ NA KONIEC ETAPU KSZTAŁCENIA

Uczeń:

- Twórczo realizuje prace plastyczne, posługując się odpowiednimi środkami wyrazu i wyrażając własną osobowość artystyczną.
- Korzysta z różnych źródeł informacji dotyczących sztuk plastycznych, szczególnie w zakresie przedmiotu.
- Umiejętnie i racjonalnie organizuje stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi zasadami ergonomii, przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy.
- Stosuje przepisy dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska.
- Stosuje terminy i pojęcia z zakresu przedmiotu.
- Potrafi czytać i sporządzać dokumentację projektową.
- Dokumentuje i prezentuje własne dokonania twórcze.
- Dokonuje ewaluacji własnej pracy.
- Uczestniczy w wystawach i innych wydarzeniach artystycznych.
- Podejmuje wyzwania, biorąc udział w różnych konkursach i przeglądach.
- Na podstawie analizy formalnej i treściowej dokonuje świadomej oceny wartości artystycznych, estetycznych oraz technicznych dzieł sztuk plastycznych; formułuje własne sądy i opinie.
- Dbą o własny rozwój i dąży do dalszego kształcenia.

WARUNKI I SPOSOBY REALIZACJI ORAZ WSKAZÓWKI METODYCZNE

Zespół problemów poznanych i wstępnie doświadczanych w ramach przedmiotu ma charakter bazowy dla całokształtu działań plastycznych ucznia w szkole oraz w praktyce zawodu plastyka. Nadrzędnym celem przedmiotu jest uporządkowany przekaz uniwersalnych zasad języka plastycznego w warstwach: źródłowej, znaczeniowej i praktycznej. W nauczaniu istotna jest poznawcza wartość intelektu, wyobraźni oraz umiejętności manualne.

Podstawa programowa realizowana jest zarówno w oparciu o tradycyjny warsztat plastyczny (zajęcia realizowane w I klasie) oraz pracę z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i oprogramowania graficznego, systemowego i biurowego (zajęcia realizowane w II klasie).

METODY ORAZ FORMY DZIAŁAŃ

- **Komentarz teoretyczny (mini-wykład).**
Poprzedza on każde działanie plastyczne ucznia, wprowadza w nowe zagadnienia, przybliża problemy związane z formą dzieła oraz techniką i technologią wykonania zapoznaje z podstawowymi terminami plastycznymi i technicznymi, związanymi z konkretnym ćwiczeniem.
- **Realizacje warsztatowe.**
Stanowią podstawową formę działań. W ramach tego przedmiotu zadania plastyczne muszą uwzględniać fazy działań projektowych (w mniejszych zadaniach od szkicu koncepcyjnego do realizacji wybranego projektu, w zadaniach szerszych i wieloetapowych – od szkiców wstępnych, realizacji wybranego projektu, aż do wykonania dokumentacji projektowej).
- **Korekta indywidualna i zbiorowa**
Uczeń wykonuje zadanie pod opieką nauczyciela. W trakcie realizacji jego działania są korygowane. Korekty prowadzone są z każdym uczniem w formie indywidualnej rozmowy i polegają na dokładnym przypomnieniu problematyki konkretnego zadania oraz zastosowania zarówno indywidualnych środków wyrazu, jak i techniki wykonawczej. Wszystkie czynności realizowane w ramach korekty powinny ukierunkować ucznia w celu osiągnięcia optymalnych wyników końcowych, a więc realizacji założonych celów zadania oraz inspiracji ucznia do własnych indywidualnych poszukiwań. Uzupełnieniem korekty indywidualnej mogą być korekty zbiorowe, które polegają na omawianiu prac uczniów na szerszym forum, np. grupy.
- **Analiza przykładów plastycznych.**
Jest ważną procedurą osiągania celów. Przed realizacją zadań nauczyciel pokazuje przykłady prac archiwalnych (publikowane i niepublikowane) oraz przykłady z literatury fachowej. Uczniowie nie tylko są lepiej przygotowani do realizacji zadania, ale uczą się oceniać prace pod względem technicznym i estetycznym.

- Prace domowe uczniów
Część zadań uczniów, a zwłaszcza projekty koncepcyjne, wymagają dłuższego przemyślenia i odpowiedniego przygotowania, dlatego są zalecane, jako zadania domowe.
- Uczenie się we współpracy.
Przedmiot stwarza możliwości świadomej i dobrze zorganizowanej pracy indywidualnej, jak również daje możliwość zorganizowania zajęć grupowych w ramach wyznaczonych zadań. W związku z tym w drugiej części programu uwzględnione zostały działania grupowe, które przygotowują do podejmowania w dorosłym życiu artystycznym zadań zespołowych, kształtują psychiczne predyspozycje niezbędne do tego rodzaju aktywności zawodowej.
- Prezentacja prac własnych.
Jedną z ważnych form działania pracowni jest przygotowywanie uczniów do prezentacji prac, począwszy od samej pracowni, następnie całej szkoły jak i w ramach wystaw organizowanych przez instytucje zewnętrzne. Przygotowuje to uczniów do uczestniczenia w różnych formach życia plastycznego i weryfikuje nabytą świadomość kreatywną.
- Dokumentowanie zjawisk wizualnych.
Interesujące zjawiska wizualne dokumentowane są przez uczniów przy pomocy różnych środków i narzędzi: aparat fotograficzny, kamera video, szkice. Uczeń w ten sposób zbiera różne materiały, wykorzystywane do zadań plastycznych.
- Przeglądy prac
Jedną z ważnych procedur osiągnięcia celów są przeglądy wszystkich prac wykonanych w ramach danej problematyki oraz wspólne omówienie zadań, wymiana poglądów i wspólna ocena poszczególnych prac. Osobny charakter mają przeglądy końcoworoczne wszystkich prac uczniowskich, które stanowią istotny materiał poglądowy, inspirujący do wymiany opinii oraz porównań i ocen, a także poszerzania swoich doświadczeń w postrzeganiu i przyswajaniu różnych zagadnień i problemów wizualnych.
- Konkursy przedmiotowe i ogólnoplastyczne
Udział w konkursach przedmiotowych z zakresu projektowania oraz innych (np. graficznych) jest bardzo ważnym elementem kształcenia i wychowania plastyka. Dlatego uczniowie są zachęceni, motywowani i inspirowani do udziału w takich formach aktywności artystycznej. Są przygotowani zarówno do przeżywania sukcesów, jak i porażek, co jest stałym elementem życia artystycznego.

KORELACJE MIĘDZYPRZEDMIOTOWE

Zagadnienia formalne, omówione i praktykowane w ramach przedmiotu, uczeń wykorzystuje także na innych zajęciach ogólnokształcących i artystycznych, jak: fizyka,

biologia, matematyka, rysunek i malarstwo, rzeźba, specjalizacja artystyczna, historia sztuki. Z kolei doświadczenia z innych przedmiotów stanowią podbudowę intelektualną i manualną dla podstaw projektowania. Poniżej przedstawiono przykładowe zagadnienia realizowane wspólnie.

➤ Fizyka

- Zagadnienia struktury światła jako części promieniowania elektromagnetycznego.
- Źródła i kształt światła.
- Rozczepienie i pochłanianie wiązki światła.
- Wykorzystanie wiązki promieniowania świetlnego.
- Fizyczny proces postrzegania barwy.
- Modele i tryby kolorów.

Temat z podstaw projektowania – wykonanie zestawu spełniającego rolę pomocy dydaktycznej z zakresu psychofizjologii widzenia.

➤ Biologia

- Budowa oka.
- Psychologiczne aspekty procesu widzenia.
- Oczy – mózg – okolice wzrokowe mózgu.
- Anatomia – analiza budowy człowieka i zwierząt.

Temat z podstaw projektowania – wykonanie zestawu spełniającego rolę pomocy dydaktycznej z zakresu psychofizjologii widzenia. Budowa człowieka i zwierząt jako inspiracja różnorodnych działań twórczych.

➤ Matematyka

- Bryły typu elementarnych konstrukcji geometrycznych.
- Pięć brył platońskich.
- Wielościany.
- Deltościany.
- Podstawowe działania matematyczne.

Temat z podstaw projektowania – sposoby przedstawiania przestrzeni na płaszczyźnie np. aksonometria, rzutowanie, perspektywa linearna, realizacje przestrzenne z wykorzystaniem brył i płaszczyzn, realizacje w określonej skali.

➤ Historia sztuki.

- Środki wyrazu artystycznego w różnych dziedzinach sztuki na przestrzeni dziejów – analogie i relacje.
- Inspiracje dokonaniem wybitnych twórców.

Temat z podstaw projektowania – różne układy kompozycyjne, kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni, podstawowe środki wyrazu: kreska, linia, plama, faktura.

➤ Rysunek i malarstwo.

- Różne rodzaje kompozycji.
- Środki wyrazu na płaszczyźnie.
- Studia i interpretacje z natury.

Temat z podstaw projektowania – różne układy kompozycyjne, zasady kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni. Podstawowe środki wyrazu: kreska, linia, plama. Studium

otaczających zjawisk wizualnych, ich dokumentacja i interpretacja za pomocą technik malarskich, rysunkowych.

- Rzeźba, Specjalizacja: Techniki rzeźbiarskie
  - Bryła, faktura, ruch, relief.

- Technologia informacyjna.
  - Wykorzystanie umiejętności posługiwania się komputerem, oprogramowaniem i urządzeniami peryferyjnymi,
  - wykorzystanie TI do komunikacji i prezentacji swoich osiągnięć,
  - wykorzystanie TI do tworzenia nowoczesnego warsztatu pracy i przystosowania się do szybko zmieniającego się świata nowoczesnych technologii.

DOSTOSOWANIE DO POTRZEB INDYWIDUALNYCH UCZNIÓW

Treści kształcenia są w trakcie procesu dydaktycznego indywidualizowane w zakresie uzależnionym od zaistniałych przypadków i okoliczności. Pewne zagadnienia są realizowane jako wspólny konglomerat dokonań zespołowych, a inne są wynikiem indywidualizacji koncepcji oraz jej realizacji w rozszerzonym procesie dydaktycznym. Wynika to z charakteru kształcenia plastycznego opartego w dużym stopniu na autoedukacji.

Jeżeli w trakcie realizacji programu pojawi się potrzeba czasowej rezygnacji z niektórych wymagań, wynikająca z uwarunkowań medycznych bądź psychologicznych – zalecenia są realizowane zgodnie z orzeczeniami i ustaleniami udzielonej uczniowi w szkole pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

WYMAGANIA BAZOWE

Niezbędne wymagania bazowe do realizacji przedmiotu to:

- Pracownia plastyczna wyposażona w stoły i stołki, kilka stanowisk komputerowych (minimum jedno w celu prezentacji prac), podręczną biblioteczkę przedmiotu z dostępem do internetu, stanowisko ekspozycyjne prac uczniów – do realizacji programu w I klasie.
- Pracownia komputerowa wyposażona w oprogramowanie systemowe, graficzne, architektoniczne i biurowe, w której każdy uczeń ma swoje stanowisko; dla każdego ucznia przewidziany jest zestaw (komputer, monitor, tablet graficzny, oprogramowanie), ponadto wyposażona w stanowisko ekspozycyjne dla nauczyciela (komputer, rzutnik i ekran), skanery, drukarki, ploter, urządzenia rejestrujące obraz i dźwięk, głośniki, stanowisko ekspozycyjne prac uczniów – do realizacji programu w II klasie.
- Biblioteka szkolna z literaturą przedmiotu

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

Ocena jest przede wszystkim informacją dla ucznia i ważnym aspektem działań wychowawczych. Na całościową ocenę działań młodego adepta sztuki składają się różne czynniki wynikające ze specyfiki kształcenia artystycznego. Istotnym elementem oceny jest jej indywidualizacja w zależności od finalnych dokonań oraz ocena progresu w działaniach warsztatowych i kreatywnych ucznia. W związku z tym unika się oceniania pracy na tle prac wykonanych przez innych uczniów. W ocenianiu bierze się pod uwagę nie tylko aspekt artystyczny i techniczny prac, ale także aspekt społeczno-wychowawczy, czyli np. systematyczność pracy ucznia, terminowość wykonania zadań. Ważnym elementem oceny jest nowatorstwo i twórcze eksperymenty towarzyszące realizacji projektu.

Na ocenę całościową zadania składają oceny poszczególnych etapów pracy, np. ocena merytoryczna (zrozumienie problematyki zadania oraz celu jego realizacji), szkice koncepcyjne, terminowa realizacja poszczególnych etapów zadania, stosowane środki wyrazu, indywidualność koncepcji i jej realizacji. Ocenianie poszczególnych etapów pracy jest ważnym elementem mobilizacji ucznia do systematycznej pracy.

Istotnym czynnikiem wpływającym na motywowanie ucznia jest też progresywność oceniania. Uczeń uzyskuje możliwość poprawy uzyskanej oceny po zakończeniu zadania np., gdy uzyska ocenę niedostateczną, może ocenę poprawić w wyniku realizacji określonego ćwiczenia. Dotyczy to każdego ćwiczenia. Wówczas w dzienniku utrzymywana jest poprzednio uzyskana ocena oraz dostawiana jest nowa. Progres bierze się pod uwagę przy ustalaniu oceny końcowej, która nie musi być średnią arytmetyczną.

Wszystkie działania ucznia składają się na ocenę końcową (semestralną lub roczną).

Kryteria oceny zadań plastycznych.

- Zgodność z tematem.
- Obecność wszystkich założonych elementów.
- Walory artystyczne.
- Jakość techniczna wykonania.
- Terminowość wykonania.
- Indywidualność koncepcji.
- Nowatorstwo i oryginalność pracy.
- Atrakcyjność prezentacji projektu.

Stopień niedostateczny otrzymują uczniowie, którzy nie spełniają wymagań na stopień dopuszczający.

Oceny uzyskane przez ucznia pozostają też w bezpośredniej relacji z proponowanym zakresem. Uczeń, który realizuje jedynie zadania podstawowe – uzyskuje ocenę końcową (średroczną lub roczną) maksymalnie dobrą. Uczniowie, którzy realizują zadania dodatkowe mogą uzyskać oceny wyższe (bardzo dobrą i celującą).

Własna indywidualna twórczość związana bezpośrednio z realizowanym programem nauczania jest dostrzegana jako przejaw dodatkowej aktywności, co w efekcie jest promowane dodatkową, pozytywną oceną.

Indywidualna realizacja własnych dokonań, przejawiająca się w różnego rodzaju współpracy z profesjonalnymi firmami lub realizacją określonych dokonań dla konkretnej instytucji jest działaniem omawianym, konsultowanym i promowanym dodatkową oceną.

Stopień dopuszczający otrzymują uczniowie, którzy:

- spełniają wymagania edukacyjne sformułowane dla swojego poziomu przynajmniej w 40 %,
- podejmują niektóre zadania, ale w sposób niewystarczający,
- ich praca nie odpowiada w pełni postawionym problemom,
- stosują się tylko do nielicznych uwag nauczyciela,
- w niewielkim stopniu rozwijają się plastycznie,

Stopień dostateczny otrzymują uczniowie, którzy:

- spełniają wymagania edukacyjne sformułowane dla swojego poziomu przynajmniej w 51 %,
- podejmują prawie wszystkie zadania,
- w ich pracach zrealizowane są niektóre z założonych celów,
- w zasadzie stosują się do uwag nauczyciela,
- widoczne są szanse na rozwój,

Stopień dobry otrzymują uczniowie, którzy:

- spełniają wymagania edukacyjne sformułowane dla swojego poziomu przynajmniej w 75 %,
- podejmują zawsze zadanie,
- stosują się do wszystkich uwag nauczyciela i potrafią z nich korzystać w sposób kreatywny,
- powierzone zadania wykonują prawie samodzielnie,
- realizacja ich zadania przebiega na dobrym poziomie,
- prawidłowo rozwiązują postawiony problem,
- poziom ich prac pozwala na pierwsze, indywidualne prezentacje w pracowni,

Stopień bardzo dobry otrzymują uczniowie, którzy:

- spełniają wymagania edukacyjne sformułowane dla swojego poziomu przynajmniej w 91 %,
- zawsze podejmują zadanie,
- ich prace w pełni odpowiadają założonym celom,
- powierzone zadania wykonują samodzielnie,
- prace mają walory artystyczne.

Stopień - celujący otrzymują uczniowie, którzy:

- spełniają wszystkie wymagania edukacyjne sformułowane dla swojego poziomu,

- samodzielnie realizują zadanie,
- ich prace w pełni odpowiadają założonym celom,
- mają szczególne walory artystyczne,
- przejawiają szczególną inwencję twórczą,
- ujawniają wyjątkowe zdolności artystyczne,
- są bardzo aktywni twórczo również poza pracownią,
- podejmują dodatkowe zadania
- uczestniczą w konkursach przedmiotowych.

TREŚCI KSZTAŁCENIA: MATERIAŁ NAUCZANIA I OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

KLASA I

I. PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z FORMĄ DZIEŁA PLASTYCZNEGO

Materiał nauczania.

- Światło, jego źródła i rodzaje, wpływ światła na odbiór wizualny, rozczepienie światła.
- Barwa, ton barwny, jasność, nasycenie, systematyka barw, różnorodność klasyfikacji barw: barwy zasadnicze, pochodne, dopełniające, temperatura barwy, kontrasty kolorystyczne itp.
- Materia jako tworzywo plastyczne jako obszar działań twórczych.
- Linia i plama, jako terminy i pojęcia plastyczne.
- Płaszczyzna i bryła, jako terminy i pojęcia.
- Pojęcie faktury (charakter powierzchni).
- Przestrzeń (ograniczona i nieograniczona)
- Ruch (kinetyka) – pozorny i rzeczywisty ruch, jego relatywizm, światło krótkotrwałe i okresowo zmienne.
- Podstawowe pojęcia związane z kompozycją dzieła. Każde pojęcie podstawowe charakteryzowane także przez kształt, wielkość, ilość, miejsce, kierunek

Opis osiągnięć ucznia.

- Posługuje się właściwą terminologią z zakresu formy.
- Rozróżnia wymienione powyżej terminy i pojęcia.
- Wskazuje przykłady zastosowania ww. pojęć w różnych rozwiązaniach wizualnych.

Przykładowe zadania.

- Pokaz wybranych przykładów ilustrujących problematykę podstawową – prezentacja uzupełniana omówieniem poszczególnych zagadnień.
- Zbiór materiałów dotyczących podanych zagadnień gromadzony przez uczniów w formie elektronicznej i papierowej stanowiący źródło inspiracji dla różnych rodzajów twórczości.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

II. ŚRODKI WYRAZU NA PŁASZCZYŹNIE I W PRZESTRZENI

Materiał nauczania.

- Środki wyrazu na płaszczyźnie (kreska, linia, plama, walor)
- Środki wyrazu w przestrzeni (płaszczyzna, bryła, elementy linearne)

Opis osiągnięć ucznia.

- Rozróżnia podstawowe pojęcia związane ze środkami wyrazu na płaszczyźnie i w przestrzeni.
- Stosuje poznane środki wyrazu w rozwiązaniach przestrzennych.
- Świadomie i kreatywnie wykorzystuje środki w swoich pracach.

Przykładowe zadania.

- Środki wyrazu na płaszczyźnie: kreska, linia, plama, walor- wykorzystanie różnych narzędzi: ołówek, kredka, długopis, pędzel, piórko, flamaster, cienkopis itp.
- Środki wyrazu w przestrzeni - płaszczyzna – przykłady różnych rodzajów płaszczyzn, kształty geometryczne, kształty nieregularne, ażury, jednolite powierzchniowo, o określonej fakturze, różniące się charakterem budowy, siatki itp.; bryła - przykłady różnych rodzajów brył: kształty geometryczne, kształty nieregularne, ażury, jednolite powierzchniowo, o określonej fakturze, różniące się charakterem budowy, itp.
- Faktura, jako środek wyrazu - różne rodzaje faktur uzyskane metodą frottage; różne rodzaje faktur uzyskane w formie fotografii prasowych, xero, działań komputerowych oraz innych wydruków.
- Kontrast, jako środek wyrazu - kontrasty: linii, plam, płaszczyzn, faktur, kierunków, barw, płaszczyzn, brył, rastrów, wielkości, kształtu, kontrast walorowy, jakościowy, formalny, zastosowanie dowolnych środków wyrazu oraz dowolnych technik realizacyjnych.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

III. DZIAŁANIA KOMPOZYCYJNE NA PŁASZCZYŹNIE

Materiał nauczania.

- Kreska, linia, plama, walor – podstawowe składniki kompozycji na płaszczyźnie.

- Określone rodzaje kompozycji na płaszczyźnie.
- Różne sposoby i obszary komponowania.

Opis osiągnięć ucznia.

- Rozróżnia i charakteryzuje podstawowe pojęcia kompozycyjne
- Stosuje poznane środki wyrazu w rozwiązaniach kompozycyjnych
- Świadomie i kreatywnie stosuje poznane środki w swoich pracach.

Przykładowe zadania.

- Kompozycje w obszarach zamkniętych np. w kwadracie, w prostokącie, w trójkącie, w kole, w obszarze nieregularnym.
- Kompozycje budowane z elementów wychodzących poza określony obszar.
- Kompozycje budowane z elementów łączonych ze sobą bez określonego obszaru.
- Kompozycje powstałe w wyniku kadrowania
- Określone rozwiązania kompozycyjne:
  - Statyka, dynamika, otwarty, zamknięty, rytm jednokierunkowy, rytm wielokierunkowy,
  - Symetria, asymetria, układ centralny, akcent w kompozycji,
  - Zastosowanie dowolnych środków wyrazu oraz dowolnych technik realizacyjnych.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

IV. DZIAŁANIA KOMPOZYCYJNE W PRZESTRZENI

Materiał nauczania.

- Płaszczyzna jako środek wyrazu.
- Bryła jako środek wyrazu.
- Elementy linearne, jako środki wyrazu artystycznego.

Opis osiągnięć ucznia.

- Rozróżnia i charakteryzuje podstawowe pojęcia, jak: płaszczyzna, bryła i elementy linearne.
- Stosuje poznane środki wyrazu w rozwiązaniach przestrzennych.
- Świadomie i kreatywnie stosuje poznane środki w swoich pracach.

Przykładowe zadania.

- Budowa układów kompozycyjnych z zastosowaniem brył, płaszczyzn, elementów linearnych np.: statyka, dynamika, układ otwarty, układ zamknięty. Uwzględnienie takich zagadnień jak: konstrukcja, struktura, rytm, napięcie, kontrast, akcent.
- Budowa układu kompozycyjnego w oparciu o powtarzalność elementu podstawowego o zmiennej wielkości. Uzyskanie efektu reliefowego oraz interesujących relacji światłocieniowych.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

V. PSYCHOFIZJOLOGIA WIDZENIA

Materiał nauczania.

- Budowa oka.
- Mieszanie addytywne i subtraktywne.
- Systematyka – koło i bryła barw.
- Relatywizm barw.
- Indukcja jednoczesna (zjawisko van Betzolda).
- Irradiacja.
- Figura i tło.

Opis osiągnięć ucznia.

- Rozróżnia wyżej wymienione terminy i pojęcia.
- Definiuje prawidłowo wymienione pojęcia.
- Wykonuje zestaw prac plastycznych, spełniający rolę pomocy dydaktycznej z zakresu psychofizjologii widzenia.
- W swoich pracach świadomie i kreatywnie posługuje się środkami wynikającymi z analizy poznanych pojęć.

Przykładowe zadania:

- Analiza percepcji wzrokowej, podstawy psychofizjologii widzenia. Czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne wpływające na postrzeganie:
  - Budowa oka
  - Mieszanie addytywne, subtraktywne
  - Systematyka - koło i bryła barw
  - Relatywizm - kolor na kolorze

- Relatywizm - szarość na kolorze
- Relatywizm - szarość na innej szarości, bieli i czerni
- Indukcja jednoczesna- zjawisko van Betzolda
- Irradiacja- kwadrat biały na czarnym tle a kwadrat czarny na białym
- Figura i tło

Zestaw spełniający rolę pomocy dydaktycznej może być rozwijany i uzupełniany w całym cyklu kształcenia.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

VI. ILUZJA PRZESTRZENI NA PŁASZCZYŹNIE (PERSPEKTYWY)

Materiał nauczania.

- Perspektywa linearna i jej rodzaje.
- Perspektywa powietrzna.
- Perspektywa barwna.
- Perspektywa kulisowa.
- Perspektywa równoległa (aksonometria).
- Tworzenie iluzji przestrzeni z zastosowaniem podstawowych środków wyrazu (kreska, linia, plama, walor).

Opis osiągnięć ucznia.

- Rozróżnia ww. rodzaje perspektywy.
- Definiuje prawidłowo poznane pojęcia.
- Rozpoznaje rodzaje stosowanej iluzji w różnych działaniach twórczych.
- Wykonuje zestaw prac warsztatowych z zastosowaniem różnego rodzaju perspektyw.
- Świadomie stosuje określony rodzaj perspektywy do uzyskania konkretnych rezultatów twórczych.
- Stosuje różne środki wyrazu do stworzenia iluzji przestrzeni na płaszczyźnie (efekt op-art.).

Przykładowe zadania.

- Różne środki wyrazu wykorzystane do budowania iluzji przestrzeni na płaszczyźnie, kreska, linia, plama, walor (pozorne nierówności powierzchni - efekt op-art)
- Różne rodzaje perspektyw: linearna, powietrzna, kulisowa; perspektywa linearna – różne sytuacje perspektywiczne: jednozbieżna , dwuzbieżna, płaszczyzny prostopadłe do podstawy ustawione pod różnym kątem w stosunku do patrzącego, płaszczyzny

oparte pod kątem o płaszczyzny prostopadłe do podstawy, koło i okrąg w perspektywie, cienie-światło naturalne przed patrzącym, za patrzącym, światło sztuczne – cień we wnętrzu.

- Perspektywa odręczna- rysunek dowolnego układu elementów(np. martwa natura) uwzględnienie poznanych sytuacji perspektywicznych.
- Perspektywa równoległa – aksonometria ukośna , izometria - wersja rysunkowa lub komputerowa
- Rzutowanie na trzy rzutnie – prosta bryła umieszczona między rzutniami w aksonometrii, rzutnie rozłożone.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

VII. INTERPRETACJA NATURY

Materiał nauczania.

- Różne rodzaje przedstawiania rzeczywistości.
- Analiza natury i sposoby jej dokumentowania.
- Interpretacja natury z zastosowaniem różnych środków wyrazu i technik realizacyjnych.
- Synteza z natury, jako sposób wypowiedzi plastycznej.

Opis osiągnięć ucznia.

- Rozróżnia i charakteryzuje ww. pojęcia.
- Dokumentuje interesujące zjawiska wizualne.
- W pracach plastycznych interpretuje rzeczywistość z zastosowaniem różnych środków wyrazu i technik realizacyjnych.
- Świadomie dokonuje syntezy rzeczywistości.

Przykładowe zadania.

- Przedmiot, roślina, zwierzę – interpretacja- synteza. Przedstawienie realistyczne, interpretacja z zastosowaniem dowolnych środków wyrazu, zastosowanie rastrów, synteza – sylweta, geometryzacja, synteza linearna.
- Synteza układu elementów(np. prosta martwa natura) -wersja realistyczna,
  - synteza linearna,
  - syntetyczna sylweta przedmiotów,
  - geometryzacja.

- Trzy układy kompozycyjne z zastosowaniem elementu powtarzalnego (prosty kształt zgeometryzowany, syntetyczna sylweta: przedmiotu, rośliny, zwierzęcia) – element wykorzystywany do:
  - Kompozycja strony – ozdobnik, winieta, przerywnik tekstu.
  - Motyw dekoracyjny w architekturze – witraż, krata okienna, brama, motyw ścienny itp.
  - Motyw dekoracyjny na tkaninie.
- Interpretacja pojęcia- określenia – nazwy np. statyka, dynamika, sople, deszcz, rezonans, szaf, renesans, barok, hazard, woda, itp.
Świadomy wybór środków wyrazu adekwatnych do treści - świadomy wybór literatury.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

VIII. LITERA I UKŁADY LITERNICZE

Materiał nauczania

- Budowa litery
- Historia pisma i krojów liter.
- Sposoby komponowania tekstu (czoło z lewej i czoło z prawej, tekst na osi i tekst zblokowany).
- Światło w układach literniczych.

Opis osiągnięć ucznia

- Rozróżnia pojęcia związane ze strukturą litery i charakteryzuje je.
- Rozróżnia podstawowe kroje liternicze i pojęcia z nimi związane (np. antykw, minuskuła i majuskuła, litera jednoelementowa i dwuelementowa, spacja, interlinia itp.)
- Wykonuje ćwiczenia warsztatowe z wykorzystaniem różnych krojów i wielkości liter posługując się narzędziami tradycyjnymi lub technikami komputerowymi.
- Świadomie posługuje się sposobami budowania tekstu na płaszczyźnie
- Dokonuje analizy poprawności budowania tekstu.

Przykładowe zadania

- Rozwiązania liternicze : czoło tekstu z lewej, czoło tekstu z prawej, tekst na osi , tekst zblokowany, strona tekstu kilkułamowa- tytuł, podtytuł, tekst drobny.

- Rozwiązania kompozycyjne z wykorzystaniem liternictwa, materiału fotograficznego, koloru, elementów graficznych.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

IX. DOKUMENTACJA PROJEKTOWA

Materiał nauczania

- Podstawowe zagadnienia z zakresu rysunku technicznego.
- Wymiarowanie i posługiwanie się odpowiednimi grubościami linii.
- Rzutowanie na trzy rzutnie.
- Rzuty i widoki.
- Przekroje i detale w rysunku technicznym.
- Stosowanie różnych technik i technologii zapisu projektu.

Opis osiągnięć ucznia

- Rozróżnia i definiuje podstawowe terminy związane z rysunkiem technicznym.
- Posługuje się konwencjonalnymi sposobami dokumentowania projektu.
- Właściwie wymiaruje przedstawione obiekty.
- Wykonuje różne rodzaje rysunków technicznych, jak rzuty, przekroje i detale.
- W zależności od potrzeb wybiera i stosuje określony sposób dokumentowania.
- Dokonuje analizy sposobu dokumentowania.

Przykładowe zadania

- Układ trzech różnych brył (czerń lub biel) w określonej skali.
Rysunek techniczny – widok, rzut z góry, widok boczny- określona skala.
- Rzut pomieszczenia z układem elementów przestrzennych w określonej skali; widoki poszczególnych ścian i elementów przestrzennych w określonej skali.
- Układ trzech różnych brył przedstawiony w trzech rzutach w określonej skali.
Trzy różne układy elementów. Na podstawie rzutów należy wykonać odręczny rysunek perspektywiczny.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia

- Odpowiedź ucznia.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.

- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

X. ZESPOŁOWE DZIAŁANIA TWÓRCZE

Materiał nauczania.

- Terminy i pojęcia związane z różnymi sposobami współczesnej wypowiedzi twórczej (np. happening, performance, environment, sztuka kinetyczna, asamblaż, ambalaż).
- Środki wyrazu i techniki realizacyjne w działaniach plastycznych niekonwencjonalnych.
- Zastosowanie równych sposobów dokumentowania własnych działań twórczych.

Opis osiągnięć ucznia.

- W realizacjach plastycznych działań niekonwencjonalnych pracuje w zespole dzieląc się wiedzą i pomysłami z innymi członkami grupy.
- Dokonuje świadomego wyboru najlepszej koncepcji prezentowanej przez zespół.
- Działania grupowe są nadrzędne nad jego preferencjami osobistymi.

Przykładowe zadania.

- Kompozycja przestrzenna nawiązująca do określonego kierunku lub rodzaju twórczości sztuki współczesnej np. emballage, assemblage, environment, pop-art., op-art., instalacja, kubizm, surrealizm, sztuka kinetyczna itp. lub twórczości konkretnego artysty. Realizacja może mieć charakter zbiorowego działania twórczego
- Prezentacja własnej osoby- interpretacja z zastosowaniem dowolnych środków wyrazu oraz dowolnych technik realizacyjnych. Realizacja- postać naturalnej wielkości (rozwiązanie płaskie- dwuwymiarowe). Zrealizowane postacie są aranżowane przestrzennie przez autorów w formie environment.
- Aranżacja przestrzeni określonej wymiarami otwartej bryły. Każdy z autorów wykonuje jedną pracę. Temat wspólny dla wszystkich uczestników działania -np. „wiosna” lub „ogród”. Zrealizowane prace aranżowane są w jeden układ przestrzenny w konwencji—assamblage.
- Kompozycja na płaszczyźnie zrealizowana przez kilku autorów w konwencji graffiti.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia.

- Odpowiedzi uczniów.
- Umiejętność zastosowania pojęć i terminów w zadaniach plastycznych.
- Obserwacja progresu w pracach.
- Korekta indywidualna.
- Korekta zbiorowa.
- Przegląd i selekcja prac.

XI. ZADANIA DODATKOWE DLA UCZNIÓW UZDOLNIONYCH

- Kompozycja zbudowana z brył i płaszczyzn oraz elementów linearnych. Zastosowanie elementów graficznych i koloru jako integralnych składników kompozycyjnych. Uzyskanie interesujących relacji wizualnych w oparciu o kontrast, rytmizację, fakturę, różnice kształtu i wielkości elementów.
- Kompozycja zbudowana z brył i płaszczyzn oraz elementów linearnych. Zastosowanie bieli i czerni. Uzyskanie interesujących relacji wizualnych w oparciu o kontrast, rytmizację, fakturę, różnice kształtu i wielkości elementów.
- Kompozycja przestrzenna z zastosowaniem dwóch płaszczyzn o określonej fakturze – powierzchnie reliefowe wypukłe lub wklęsłe. Uzyskanie interesujących relacji przestrzennych i światłocieniowych.
- Kompozycja przestrzenna interpretująca pojęcie, określenie, nazwę :np. statyka, dynamika, sopte, deszcz, rezonans, szaf, renesans, barok, hazard itp. Świadomy wybór środków wyrazu adekwatnych do treści.
- Kompozycja z wykorzystaniem pracy rysunkowej, malarskiej lub fotograficznej autora połączonej z elementami literackimi, koloru i elementami graficznymi.
- Rysunek perspektywiczny odręczny- wymyślony pojazd lub postać . Uwzględnienie konstrukcji i proporcji oraz uzyskanie ciekawej wizualnie formy.
- Synteza układu elementów z zastosowaniem dowolnych środków wyrazu- kreska, linia, plama, walor. Wersja-czerń, biel, szarość oraz wersja kolorystycznych.

XII. DODATKOWA CHARAKTERYSTYKA POJĘĆ I TERMINÓW

- Środki wyrazu na płaszczyźnie: kreska, linia, plama, walor – ślad narzędzia--- np. ołówek, piórko, długopis, czarny cienkopis, flamaster, pędzel, wałek, zmięty papier, tkanina odcisnięta w farbie, frottage, itp.
- Budowanie plamy na płaszczyźnie (różne narzędzia -- jakość formalna) różny charakter plam, różna wielkość plam, różny kształt, elementy wpływające na ostateczny końcowy wyraz kompozycji
- Światło (źródło światła, pokaz wybranych przykładów), wpływ światła na odbiór wizualny, różne rodzaje światła jako wycinka promieniowania elektromagnetycznego.
  - światło naturalne i sztuczne.
  - światło sztuczne (żarówka, jarzeniówka, świetlówka, halogen)
  - rozszczepienie wiązki światła (widmo)
  - światło monochromatyczne
  - światło heterochromatyczne
  - kształt światła
  - podstawy psychofizjologii widzenia
- Barwa (kolor-ton, jasność, nasycenie)
  - systematyka barw
  - mieszanie addytywne (światła)
  - mieszanie subtraktywne (pigmentów , farb)
  - bryła barw
  - różne modele (pokaz wybranych przykładów)
  - barwy chromatyczne i achromatyczne

- podstawowe
- pochodne
- dopełniające
- ciepłe / chłodne
- tonacje (gama kolorystyczna)
- kontrasty kolorystyczne
- barwy dopełniające
- kontrast równoczesny
- kontrast następczy (powidoki)
- kontrast jasności
- kontrast nasycenia
- kontrast tonu (koloru)
- kontrast „temperatury” „zimne” / „ciepłe”
- kontrast brzegowy (inhibicja)
- kontrast (irradiacja)
- indukcja jednoczesna (tzw. Zjawisko Van Betzolda)

Linia kontur, obrys styk dwóch różnych wartości ślad narzędzia na płaszczyźnie, ślad działania światła na powierzchni, ślady w ziemi, elementy architektury i przyrody.

- Bryła regularna, nieregularna , ażury, układy brył - statyczne, dynamiczne, otwarte, zamknięte, rytmiczne
- Faktura różne rodzaje faktur, wypukła , wklęsła , powierzchnie gładka i chropowata, frottage iluzja faktur na płaszczyźnie
- Przestrzeń nieograniczona - otwarta, ograniczona - zamknięta, płaszczyznami, bryłami, pionami , poziomami itp.
- Ruch obserwator porusza się względem otaczającej rzeczywistości, przedmioty poruszają się względem obserwatora, ruch w obrębie przedmiotu lub przedmiotów, dokumentacja ruchu (iluzja ruchu)

LITERATURA PRZEDMIOTU:

Książki:

1. Arnheim Rudolf, Sztuka i percepcja wzrokowa, Wyd. Art. i Film, Warszawa 1978
2. Dobrzański Tadeusz, Rysunek techniczny, Wyd. Naukowo–Techniczne Warszawa
3. Gombrich Ernst H., Sztuka i złudzenie, PWN, Warszawa 1981
4. Gregory Richard L., Oko i mózg – psychologia widzenia, PWN, Warszawa 1971
5. Kościelecki Stefan, Współczesna koncepcja wychowania plastycznego, PWN, Warszawa 1979
6. Parramont Jose M. i CalboMuntsa, Perspektywa w rysunku i w malarstwie, Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1993
7. Parramont Jose M., Jak powstaje kolor, Ossolineum, Wrocław 1993
8. Pastuszek Włodzimierz, Kolor czy barwa, Wyd. Pako, Warszawa 1993
9. Richaudeau Francois, Podręcznik typografii i łamania kolumn, czyli sztuki drukarskiej, 10. Wyd. PLJ Warszawa 1997
11. Słownik terminologiczny Sztuk Pięknych, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1996
12. Tomaszewski Andrzej, Leksykon pism drukarskich, Wyd. Krupski i S-ka, Warszawa 1996
13. Werner Jerzy, Podstawy technologii malarstwa i grafiki, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, 1985
14. Wojeński Jan, Technika liternictwa, PWE, Warszawa 1969
15. Zeugner G., Barwa i człowiek, Arkady, Warszawa 1965

Czasopisma branżowe:

1. Archivolta, Wyd. Firma Wydawniczo Reklamowa Archivolta Kraków (kwartalnik)
2. Biuletyn „Plastyk”, Wudawnictwo Centrum Edukacji Artystycznej (miesięcznik), Warszawa
3. 2+n 3D, Wyd. Alfa-Print Warszawa

Inne źródła:

Strony internetowe, fora dyskusyjne, tutoriale z nowinkami technicznymi.